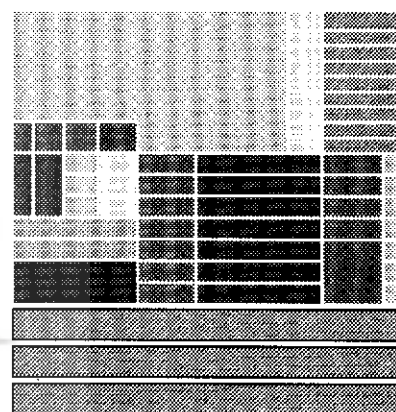
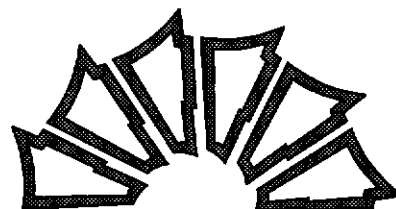

مقالات اقتصادی

آشنایی با کشورهای تازه به استقلال رسیده آسیای مرکزی

رتال جامع علوم انسانی
جمهوری قرقیز

مرکز تحقیقات و بررسیهای اقتصادی اتاق ایران

سیمای کلی سرزمین

الف - ویژگیهای طبیعی و جغرافیایی

جمهوری قرقیز از جمله کشورهای تازه به استقلال رسیده‌ایست که در قلب آسیای مرکزی قرار دارد و به کشورهای قزاقستان، ازبکستان، تاجیکستان و چین

جبال تیانشان TIAN SHAN که صدها کیلومتر شمال شرقی آسیای میانه را می پوشاند بر این سرزمین سایه افکنده و روی عرض جغرافیایی نیویورک، ایتالیا، شمال ترکیه و شمال ژاپن واقع است. موقعیت استراتژیک جمهوری قرقیز و شبکه ارتباطی حمل و نقل مستقیم آن سبب شده است این کشور به بازارهای درحال رشد آسیای

محدود است. کشوری است کوهستانی، حدود ۱۹۸۰۰۰ کیلومتر مربع یعنی تقریباً به اندازه کشور انگلستان وسعت دارد. سلسله

میانه و کشورهای چین، شوروی، پاکستان و هندوستان به آسانی دسترسی داشته باشد.

ب - ویژگیهای سیاسی

نام رسمی این کشور جمهوری قرقیزستان و به شش استان تقسیم شده است. استان ها او بلاست OBLASTS نامیده می شوند. این استان ها عبارتند از: چوی CHUI با (۳۹۰۰۰ جمعیت)، ایشیک گول ISSYKKUL (۲۲۴۰۰)، اوش OSH (۱۱۴۱۱۰۰۰)، تالاس TALAS (۲۰۳۰۰۰۰) جلال آباد (۸۲۴۰۰۰) و نارین NARYN (۲۶۹۰۰۰).

مرکز اداری پایتخت جمهوری قرقیز بيشکک BISHKEK نامیده می شود و ۶۰۰۰۰۰ نفر جمعیت دارد. مهمترین شهرهای این کشور عبارتند از اوش، کاراکول KARAKOL (قرآگل)، جلال آباد، توکموک TOKMOK و کارابالتا KARABALTA. قره بالتالازم به یادآور است که بخش اعظم صنایع قرقیزستان در این شهر متمرکز است.

جمعیت جمهوری قرقیز حدود ۴/۵ میلیون نفر است ۱/۷ میلیون نفر از کل جمعیت کشور در شهرها زندگی می کنند و ۲/۸ میلیون در روستاها. بیشتر مردم این سرزمین از نژاد قرقیزی می باشند. ۵۸/۶ درصد راملیت های دیگر شامل می شوند که عبارتند از روسها ۱۷/۱ درصد، ازبکها ۱۳/۸ درصد، اکراتینیایی ها ۱/۹ درصد و تاتارها، قزاق ها، دانگن ها DUNGAN (مسلمانان چینی) و اویغورها UIGHAR هر یک ۰/۹ درصد.

مردم جمهوری قرقیز بیشتر پیرو دین اسلام و مسیحیت (ارتدوکس) می باشند. آزادی مذهب در قانون اساسی این کشور تضمین شده است. بسیاری از مذاهب عمده دیگر نیز در قرقیزستان پیرو دارند.

زبان رسمی قرقیزی است. زبان روسی نیز به گونه ای گسترده مورد استعمال دارد. زبان انگلیسی نیز در میان نسل جوان به گونه ای چشمگیر در حال گسترش است.

ب - ویژگیهای تاریخی

بررسی نشان می دهد که قرقیزها از قدیمی ترین مردمان جهانند. نقش فعال آنان در تاریخ آسیای مرکزی در اسنادی که به زبان های عربی، چینی، فارسی و ترکی موجود است به روشنی دیده می شود. قدیم ترین این اسناد مربوط به ۲۰۰۰ سال پیش از میلاد مسیح است.

سرزمین اولیه قرقیزها در جنوب سیبری کناره رودخانه ینیسئی YENISEI و حوالی دریاچه بایکال قرار داشته است. خان نشین قرقیز از قرن نهم تا دهم میلادی این

بخش ها و قسمت هایی از مغولستان، ایرتیش علیا IRTYSH، ایشیک گول ISSYK-KUL، تالاس TALAS و کاشغور را تحت فرمان داشته است. بدین سان ملاحظه می شود که نخستین کشور قرقیز در این دوره از زمان دیده به جهان گشوده است.

قرقیزها در قرن سیزدهم در سرزمینی که امروزه جمهوری قرقیز نامیده می شود ترمکز یافتند. قرقیزها علیرغم حملات و سلطه بیگانگان (به خصوص مغول ها در قرن سیزدهم و حکمرانی کوکاند KOKAND در قرن نوزدهم) نه تنها توانستند به حیات خود ادامه دهند بلکه زبان، فرهنگ و سنت های باستانی خود را نیز حفظ کردند. تمامی این کوشش ها، به همراه تلاشی که برای حفظ استقلال و حاکمیت خود بعمل آوردند در شعر حماسی عظیمی به نام ماناس MANAS تجلی یافته است.

نکته درخور توجه اینکه از اواخر قرن نوزدهم امپراطوری روسیه کنترل شدیدی بر سرزمین قرقیزها آغاز کرد. پس از انقلاب یاشوروش موفق بلشویکیها در سال ۱۹۱۷ و شروع جنگهای داخلی، سیاست بلشویک های پیروز که هدفشان ایجاد مناطق ملی و جمهوری هایی از امپراطوری سابق بود در سال ۱۹۲۴ سبب به وجود آمدن منطقه خودمختار قرقیز شد. در سال ۱۹۳۶ منطقه خودمختار قرقیز به سطح یکی از جمهوریهای اتحاد جماهیر شوروی ارتقا یافت و از آن سال به بعد دیگر مرزهای قرقیزستان تغییر نکرد.

در اوایل سال ۱۹۹۰، با آگاهی از بحران نظام کمونیستی حاکم بر سرزمینهای تحت سلطه نظام حاکم، هیئت مقننه قرقیزستان از انتخاب رئیس حزب کمونیست محلی به عنوان رئیس جمهور، سمتی که تازه به وجود آمده بود، امتناع ورزید. در اواخر سال ۱۹۹۰ عسکر آقایف (آقا زاده) برای این سمت برگزیده شد. لازم به یادآور است که عسکر آقایف از کاوشگران علم فیزیک است که پیش از این ریاست آگادمی علوم قرقیزستان را بر عهده داشت. عسکر آقایف به عنوان رئیس جمهور کوشیده است قرقیزستان را از صف کشورهای مخالف اصلاح طلبی خارج سازد و به رهبر یادست کم یکی از رهبران جدی اصلاح طلبان تبدیل کند.

مردم سالاری

نخستین مشکلی که عسکر آقایف با آن روبرو شد مسئله کودتای مسکو در ۱۹۹۱ بود. آقایف یکی از نخستین

رهبرانی بود که اقدام کمونیست ها را برای باز پس گیری قدرت فرسوده کمونیست ها نپذیرفت و لذا بیشتر مردم قرقیزستان در موافقت با وی به هواداری او برخاستند و حزب کمونیست بی فاصله منحل اعلام و دارایی های آن ضبط شد.

زمانی که عسکر آقایف دریافت، اتحاد جماهیر شوروی محکوم به فروپاشی است کشورش را به سوی استقلال هدایت می کرد و در سال ۱۹۹۱ جمهوری مستقل قرقیزستان را بنیان نهاد که بعداً به جمهوری قرقیز تغییر نام یافت.

بی فاصله بعد از ماه اوت سال ۱۹۹۱ آقایف کوشید تحولی در زمینه های اقتصاد و دموکراسی ایجاد کند. اقدامات قاطعانه آقایف و حمایتش نظر ناظران خارجی را جلب کرد و آنان قرقیزستان را "جزیره دموکراسی" در آسیای میانه نامیدند.

در ماه مه سال ۱۹۹۳ جمهوری قرقیز دارای قانون اساسی دموکراتیک جدیدی شد.

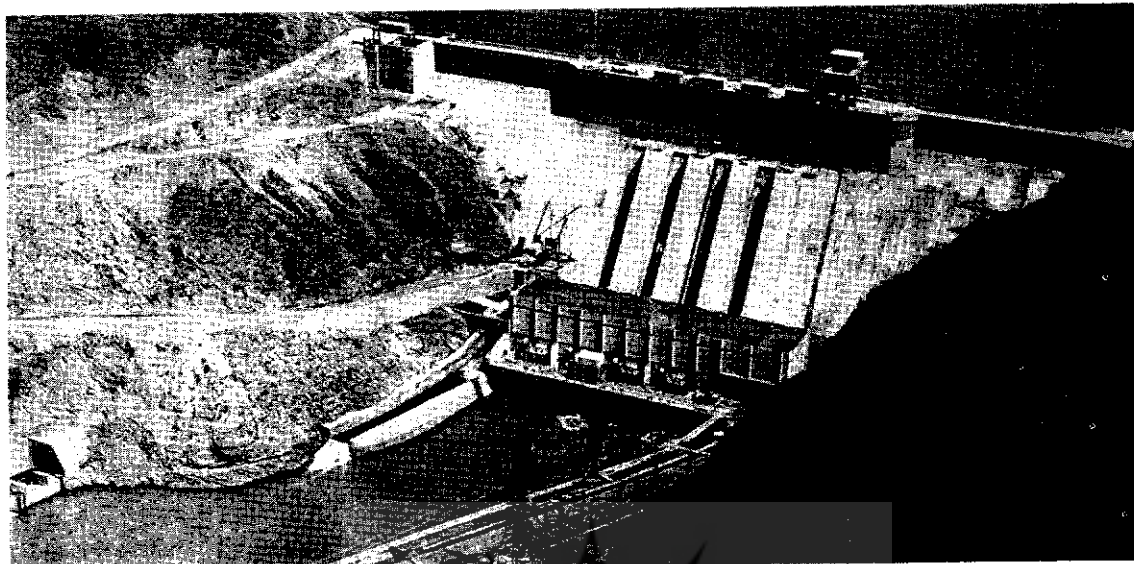
با وجود پیشرفت های همه جانبه ای که حاصل شد. مشکلات و موانعی نیز وجود داشت. در سال ۱۹۹۳ آقایف به حملات محافظه کاران کمونیست ها در پارلمان پاسخ داد و برای کسب اعتماد اقدام به همه پرسی کرد. آقایف در ماه ژانویه پیروزی عظیمی در این همه پرسی به دست آورد. همه پرسی دیگری نیز در ماه اکتبر ۱۹۹۴ سبب ایجاد دومجلس (حسره ای) کوچکتر با ۱۰۵ کرسی شد. مجلس های جدید کارشان را در ماه مارس ۱۹۹۵ آغاز کردند.

در دسامبر ۱۹۹۵ پایبندی آقایف به عنوان رئیس جمهور به برقراری جامعه ای دموکراتیک که دارای اقتصاد بازار آزاد باشد، در انتخابات ریاست جمهوری مورد تایید و پشتیبانی مردم قرقیزستان قرار گرفت.

مردم از میان سه کاندیدای ریاست جمهوری با هفتاد درصد آرا با دیگر آقای آقایف را به ریاست جمهوری برگزیدند و متمم قانون اساسی که در فوریه ۱۹۹۶ به همه پرسی گذاشته شد اختیار و مسئولیت بیشتری در این مرحله که به مرحله گذار از کمونیسم به دموکراسی معروف است بر عهده رئیس جمهور گذاشته شد. با این وجود قانون اساسی، مردم را به عنوان تنها منبع نیروی مملکت در جمهوری قرقیز می شناسد.

تلاش برای ورود به بازار آزاد

از اواخر سال ۱۹۹۱ و آغاز سال ۱۹۹۲ قرقیزستان نخستین گامهای خود را برای خروج از برنامه ریزی متمرکز و اقتصاد

و تجارت، تقویت نظام بهزیستی کشور و اصلاحات قانونی... - تیز بخش عمده ای از این برنامه به شمار می آید.

در فرآیند توسعه اقتصادی

پیشرفت هایی که پس از گزینش برنامه میان مدت حاصل آمد نشان می دهد که مسئله تثبیت مالی موفقیت آمیز بوده است و تورم سریع تر از آنچه پیش بینی می شد فروکش کرد. گفته می شود اکنون نرخ تورم حدود یک تا دو درصد است.

اکنون ملاحظه می شود که سیاست کنترل شدید اعتباری باعث تقویت ارزش سام شده است. روند نرخ مبادله اسمی سام در برابر دلار ارزش واقعی اش را در برابر دلار نشان می دهد به بیان دیگر حدود ۲۰۰ درصد ترقی کرده است. رویدادی که بی تردید کاهش ارزش یا قدرت خرید ناشی از بی ارزشی روبل بر طرف خواهد ساخت. به طوری که مشاهده می شود هم اکنون سام چه به صورت اسمی و چه واقعی در برابر پول های روسیه، قزاقستان و ازبکستان از قدرت بیشتری برخوردار است.

انتظار آن بود که نرخ واقعی بهره به بالاترین سطح مثبت خود برسد، اما دراصل چرخش از نرخ واقعی منفی به نرخ واقعی مثبت ناگهانی و شدید بود. در اواسط سال ۱۹۹۴ نرخ بهره رسمی بالا در بانک ملی قرقیزستان همراه تورم یک رقمی باعث شد نرخ های بهره به بیش از ۲۰۰ درصد افزایش یابد. در اواخر سال ۱۹۹۴ نرخ های واقعی

گرفته است. مهمتر از همه اینکه سالهای ۱۹۹۴ و ۱۹۹۵ سالهای موفقیت آمیزی برای تثبیت مالی بود. بانک ملی قرقیزستان (NBK) قاطعانه به کنترل پول و توسعه اعتبار پرداخت، به طوری که نرخ ماهانه تورم که در سه ماهه آخر سال ۱۹۹۳ به طور متوسط ۲۵ درصد بود. در ۱۹۹۵ به دود درصد در ماه رسید. موفقیت بانک ملی قرقیزستان سبب شد مردم به پول ملی خود اعتماد بیشتری نشان دهند. سام در پی از دست دادن ارزش اسمی خود در برابر دلار در نیمه دوم سال ۱۹۹۴ تثبیت و به پولی تبدیل شد که در داخل کشور و هم در کشورهای همجوار مورد اقبال قرار گرفت.

در ماه مارس ۱۹۹۵ در پی توافق دولت با صندوق بین المللی پول سام به پولی کاملاً قابل تبدیل به پول های دیگر شد. در سال ۱۹۹۴ قرقیزستان به اجرای برنامه میان مدت سه ساله ای برای تعدیل ساختاری و استوارسازی اقتصاد منی دست زد. که حمایت صندوق بین المللی پول و بانک جهانی را در پی داشت. هدف دستیابی به اقتصادی غیر تورمی و در عین حال ادامه رشد اقتصادی بود. اجرای این برنامه سبب شد رشد اقتصادی در سال ۱۹۹۵ به حدود ۵ درصد در برابر افت شدید سال ۱۹۹۴ کاهش یافته، تورم به حدود ۶/۵ درصد در سال برسد و لذا کسری حسابهای جاری به حدود ۹ درصد G.D.P. تقلیل یابد و همزمان اندوخته بین المللی ناخالص نیز افزایش یابد.

پیشرفت های ساختاری - در خصوص سازی، اصلاح موسسات کار آفرین دولتی و تکمیل آزادسازی قیمت

کنترل شده دولتی و حرکت به سوی اقتصادی که نیروهای بازار و سلیقه مصرف کنندگان بر آن حاکم باشد آغاز کرد. تغییرات گسترده ای در نظام قانونی به عمل آمده که از آن جمله می توان تضمین حقوق و دارایی های سرمایه گذاران خارجی و به بیان دیگر جلب سرمایه های خارجی را نام برد. افزون بر این پیشرفت هایی بنیادی نیز در زمینه آزادسازی قیمت گذاری به عمل آمد. نظام دوگانه بانکی که بر پایه بانک مرکزی مستقل و بانکهای خارجی قرار داشت قانوناً مستحکم شد.

دولت در پی تحکیم مبانی مالی و مسئولیت هایی که بر عهده داشت در ماه مه سال ۱۹۹۳ پول ملی مستقل کنونی به نام سام SOM را منتشر و رایج ساخت. همزمان با این اقدام اصلاحاتی در زمینه برنامه تثبیت و تعدیل ساختار اقتصادی کشور به کمک صندوق بین المللی پول (IMF) و بانک جهانی (WORLD BANK) به اجرا درآمد.

در سالهای ۱۹۹۴ تا ۱۹۹۶ پیشرفت هایی در بیشتر زمینه های اقتصادی رخ داد. دولت سیاستی را که روجه سوی بازار داشت برنامه ریزی کرد، قیمت ها، تجارت خارجی، رژیم مبادلات خارجی و نرخ بهره کاملاً آزاد شد و محدودیت های قانونی و سیاست هایی که مانع فعالیت های بخش خصوصی بود لغو گردید. خصوصی سازی پیشرفت قابل ملاحظه کرد. بازسازی سریع موسسات کار آفرین اکنون در دست اجرا است و اصلاحات ارضی و بازسازی مزارع نیز شتاب بیشتری

تا ۵۰۴۰ درصد پائین آمد و ظاهرآ تثبیت شد که این ناشی از محدودیت اعتبار و دشواری اخذ وام ارزیانگه بود. انتظار بازار در مورد کاهش ارزش سام تا حدود زیادی از بین رفت. اما تفاوت زیادی که اکنون بین نرخ بهره های داخلی و بین المللی وجود دارد نشانگر آنست که احتمالاً میان اطلاعات در اختیار سرمایه گذاران خارجی و عدم قابلیت بانکهای داخلی که به فعالیت های بین المللی می پردازند تفاوت زیادی وجود دارد.

رشد تولید ناخالص داخلی واقعی قرقیزستان در سال ۱۹۹۴ حدود ۲۵٪ بود اما انتظار می رود این رقم به ۵۰ درصد برسد. برآورد صندوق بین المللی پول یک تا دو درصد رشد را در G.D.P. واقعی که از ۱۹۹۵ آغاز شده نشان می دهد. یکی از دلایل موفقیت جمهوری قرقیز در زمینه اصلاح اقتصادی چشم انداز سیاسی آن کشور است. رئیس جمهور عسکر آقایف سال گذشته در سخنرانی خود در گردهمایی سالانه مجمع سالیانه اقتصاد (ECONOMIC FORUM) در دافوس DAVOS سوئیس گفت: تجربه ما در اجرای اصلاحات اقتصادی نشان داده است که بین اصلاحات اقتصادی و تحولات سیاسی پیوندی ناگسستگی وجود دارد. از آنجا که اصول آزادی و دموکراسی نه تنها در مسائل سیاسی بلکه در مسائل اقتصادی نیز از هدفهای ارزشمند همه انسانها به شمار می رود، بر این باوریم که این انسجام و یکپارچگی به درستی در اصلاحات جدید ما منعکس است. پیشرفت در اصلاحات اقتصادی کاملاً به اصلاحات سیاسی بستگی دارد.

قرقیزستان اجرای اصلاحات اقتصادی خود را از سال ۱۹۹۱ آغاز کرده است تا اقتصاد بازار را به وجود آورد. اما واقعیت تعیین کننده آن است که سیاست ما رو به گسترش جامعه ای دموکراتیک دارد که به سیاست و اقتصاد متکی می باشد. اصول آزادی و دموکراسی با روح و قلب مردم قرقیز عجین است و ذهنیت مردم ما را منعکس می سازد. به همین دلیل مشکلی در برابر اقتصاد بازار که تنها راه برای پیشرفت کشور است وجود ندارد.

در حالیکه نقصان تولیدات صنعتی بطور دائم ادامه داشته، تولیدات کشاورزی در پی برپیده شدن نظام دولتی توسعه یافته است. بخش های خدماتی و تجاری با آزادی تجارت و نظام مبادله به سرعت توسعه یافته است.

چشم اندازها

بررسی روند عملیات اقتصادی قرقیزستان نشان می دهد که اصلاحات دولت در چند سال گذشته نتایج مثبتی به همراه داشته است به خصوص از نظر تثبیت

بخش کلان اقتصاد. اما اقتصاد هنوز باید اصلاحاتی ساختاری و نهادی را تحمل کند تا اقتصاد بازار ثمربخش گردد.

آقایف در ادامه عنوان می کند که: تجدید ساختار موسسات کارآفرین برای افزایش امکان نشان به منظور ادامه کار در دراز مدت عبارتند از:

- خصوصی سازی بیشتر، دادوستد بیشتر سهام، تبدیل موسسات کارآفرین به واحدهای تولید ناپیوسته و موثرتر و به کارگیری استانداردهای حسابداری مدرن.

- تشویق ایجاد موسسات کارآفرین جدید و کارهای جدید به عنوان استراتژی کلیدی برای حل مشکلات بیکاری. این مسئله به نظارت مداوم قانون و وضع مقررات لازم برای حرفه های جدید نیاز دارد و نیز اقتصاد باید از موتوریل خارج شود و سیستم های مالیاتی ساده تر شوند.

تسهیل تجارت خارجی با از بین بردن مقررات غیر لازم که مانع رشد تجارت قرقیزستان با کشورهای عضو و دیگر ممالک می گردد.

- تسریع در اصلاح بخش کشاورزی که صنایع وابسته به آن را نیز شامل می شود.

- جلب و حمایت سرمایه گذاری خارجی در بخش هایی که به خصوص به تکنولوژی و سرمایه نیاز دارند و بهره برداری از منابع طبیعی و صنایع وابسته به کشاورزی را شامل می شود.

- آموزش عمومی که می تواند به عنوان هسته مرکزی اصلاحات تلقی شود.

دگرگونی در کنش ها

در سال ۱۹۹۵ اقتصاد جمهوری قرقیز با واقیعات جدید کشور تطبیق داده شد. محدودیت شدید سبب خارج شدن صنایع غیر سود ده و تولیدات غیر قابل فروش از میدان شد. با این همه ملاحظه می شود که نرخ رشد یک تادو درصد بوده است و قرقیزستان در حال خروج از بحران است.

بررسی نشان می دهد که کشاورزی و صنایع وابسته، کیفیت زمینهای کشاورزی و همچنین آب و هوای مساعد آینده خوبی را برای کشاورزی این کشور کوچک نوید می دهد.

قرقیزستان همواره در اتحاد شوروی سابق به عنوان عرضه گر الیاف و تولیدات پشمی، کتان، ابریشم، توتون، میوه جات و سبزیجات، عسل، گاو و گوسفند، با کیفیاتی ممتاز شدت داشته است. حدود نیمی از ارزش کل صادرات کشور از بخش کشاورزی تامین می شود و غذا و صنایع پارچه یافی را نیز در برمی گیرد.

تقریباً دوسوم مردم در مناطق روستایی زندگی می کنند. زندگی بیشتر مردمی که در این مناطق به سر می برند به طور مستقیم یا غیر مستقیم وابسته به بخش کشاورزی می باشد. از این رو گفته می شود که در میان مدت کشاورزی ستون فقرات اقتصاد جمهوری قرقیزستان را تشکیل خواهد داد.

دولت همچنین انتظار دارد این بخش سریعاً در مکانیزم تولیدات خود تغییراتی به وجود آورد. سیاست آینده دولت آنست که تغییراتی در بخش کشاورزی صورت دهد، به خصوص در زمینه های اصلاحات ارضی و تجدید ساختار مزارع. باید یادآور شد که سهام مزارع اشتراکی و دولتی به اعضاء شاغل در این واحدها واگذار شده است. قانون این امکان را داده است که زمین هایی را که ۹۹ ساله اجاره شده فروخته شود یا به نحوی واگذار شوند، به ارث برسند، اجاره داده شوند و یا به صورت دسته جمعی مورد بهره برداری قرار گیرند. لذا روشن است که بر این اساس بازاری برای فروش زمینها به وجود آمده است. فرآیند خصوصی سازی واز انحصار خارج است.

در بخش تولید محصولات کشاورزی امکانات زیادی برای توسعه تولید گندم، جو، ذرت، چغندر قند، دانه های روغنی، کتان، ابریشم و توتون به وجود آمده است. شرکت کشاورزی قرقیز (که با همکاری کانادا، آلمان، اسرائیل و قرقیزستان عمل می کند) تولید گندم را در هر هکتار دو برابر کرده است و این نشان می دهد که امکان توسعه و بهبود هنوز وجود دارد.

در بخش تولیدات دامی، دولت می کوشد موانع بازاریابی و مشکلات صادرات را برطرف سازد تا آنکه گوسفنداران تولید کننده پشم بتوانند آسان تر به بازارهای داخلی و خارجی راه یابند. سرمایه گذاری های کلیدی دولتی برای تحقیق در زمینه صنایع دامی و گسترش این صنعت مورد توجه ویژه است و لذا کشاورزان بزودی به اطلاعات در زمینه مدیریت بهتر دسترسی خواهند یافت.

تولید پشم در اقتصاد قرقیزستان سهم عمده ای دارد، در تجارت خارجی اتحاد شوروی سابق حدود ۱۰ درصد تولید پشم عهده قرقیزستان بود که یک درصد تولید پشم جهان را تولید می کند.

از این رو گفته می شود که صنایع غذایی قرقیزستان در آینده از امکانات بسیار زیادی برای توسعه برخوردار خواهد بود. هم برای صادرات و هم برای عرضه در بازارهای داخلی. آزادی فرآیند مدیریت که از خصوصی سازی و آزادسازی بازار ناشی شده است بهترین راهی است که صنعت برای ایجاد تنوع و توسعه در پیش دارد.